

DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-4\(36\)-207-224](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-4(36)-207-224)

УДК 336.71

JEL Classification: E42; E59; G21; O31

Алла Іващенко

доктор економічних наук, доцент, професор кафедри корпоративних фінансів і контролінгу Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана (Київ, Україна)

E-mail: alla.ivashchenko@kneu.edu.ua. **ORCID:** <https://orcid.org/0000-0002-4599-7137>

Scopus Author ID: 57194156942. **Researcher ID:** J-1444-2018

Олена Гонта

доктор економічних наук, професор, професор кафедри туризму Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна)

E-mail: e.gonta@ukr.net. **ORCID:** <http://orcid.org/0000-0001-6434-357X>

ResearcherID: A-9502-2017

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙ НА РИНКУ КРЕДИТНИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

У статті проаналізовано динамічні тренди розвитку кредитного ринку України, зокрема кредити, надані резидентам у розрізі секторів економіки, видів валют та строків погашення; кредити, надані корпоративному сектору та домашнім господарствам, та кредити, надані нефінансовим корпораціям за розміром суб'єкта господарювання, за якими спостерігається суттєвий рівень зменшення впродовж 2022 року, що пояснюється впливом військової агресії на розвиток ринку кредитних послуг. Розглядаються ключові аспекти Стратегії розвитку фінансового сектору до 2025 року. Зосереджуючись на сучасних тенденціях, стаття вивчає інноваційні підходи до надання кредитних послуг, зокрема систему P2P кредитування, що стає суттєвим елементом у вирішенні фінансових потреб суспільства. Крім цього, дослідження охоплює перспективи й можливості впровадження P2P кредитування в контексті українського кредитного ринку, зокрема, його вплив на створення нових можливостей для позичальників та інвесторів. Аналізуючи ці аспекти, стаття пропонує погляд на майбутній розвиток ринку кредитних послуг України, враховуючи інноваційні підходи та їхній потенційний вплив на фінансову систему країни.

Ключові слова: ринок кредитних послуг; кредит; інновації; P2P кредитування; пірингове кредитування.

Рис.: 5. Бібл.: 25.

Постановка проблеми. Український ринок кредитних послуг стоїть перед значними викликами, пов'язаними із необхідністю стимулювання інноваційного розвитку для забезпечення конкурентоспроможності, фінансової стабільності та задоволення потреб сучасного споживача. Однак процеси впровадження та розвитку інновацій у галузі фінансових послуг у нашій країні постають перед перешкодами та проблемами, серед яких:

1. **Недостатня інфраструктура та технологічні обмеження:** банківські установи й фінансові організації стикаються з викликами щодо модернізації технічної бази для впровадження інновацій, що обмежує можливості розвитку нових фінансових продуктів та послуг.

2. **Регулятивні обмеження та нормативи:** наявність складних або неясних нормативних меж, а також неефективність механізмів реагування на нові технології та інновації у фінансовому секторі.

3. *Безпека та захист особистих даних*: загрози кібербезпеці та вимоги щодо захисту особистої інформації клієнтів у зв'язку з розвитком цифрових фінансових послуг.

4. *Фінансова включеність та доступність послуг*: низький рівень фінансової включеності та обмежений доступ до кредитів для деяких соціальних та географічних груп населення.

5. *Необхідність стимулювання інноваційних підходів*: важливість підтримки та стимулювання банківських установ впроваджувати новітні технології та інноваційні підходи для покращення послуг для клієнтів.

Крім того, український ринок фінансових послуг, зокрема кредитний, відчуває серйозний вплив військового конфлікту, спровокованого російською федерацією. Цей конфлікт призвів до важких економічних та соціальних умов, що ставлять певні виклики перед розвитком інновацій у фінансовому секторі:

- *економічні та фінансові обмеження* (підвищення економічної нестабільності, дефіцит фінансових ресурсів та збільшення ризику кредитування через небезпеку військових дій та геополітичну нестабільність);

- *підвищення кредитних ризиків*: (збільшення кредитних ризиків та зменшення ліквідності фінансових установ внаслідок економічних труднощів, що виникли в результаті військових дій);

- *потреба у фінансовій підтримці та інвестиціях* (зростання потреби у фінансовій підтримці для відновлення економіки та важливості інвестицій у сферу кредитування та фінансові послуги;

- *необхідність адаптації та інновацій*: (важливість розвитку нових, ефективних та інноваційних фінансових інструментів, що враховують особливості військового конфлікту та соціально-економічних умов);

- *роль держави та регуляторів*: (необхідність дієвої державної політики та регулювання, спрямованих на забезпечення стабільності та підтримки фінансового сектору в умовах воєнного конфлікту).

Ця стаття спрямована на аналіз стану ринку кредитних послуг в Україні під час воєнного конфлікту та розвиток інновацій на ринку кредитних послуг України, зокрема P2P кредитування, та визначення заходів щодо подолання викликів та ефективного використання можливостей в умовах воєнної агресії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Перспективи розвитку кредитного ринку в Україні, зокрема інноваційний напрям його розвитку, є темою дослідження у публікаціях закордонних та вітчизняних вчених. І. Бержанір (2022) проводить аналіз структури та тенденцій розвитку фінансового ринку України, зокрема за рахунок інноваційних методів [1]. У статті М. Дубини та ін. (2023) проводиться оцінка впливу макроекономічної нестабільності на розвиток кредитного ринку в Україні, а також запропоновано заходи для усунення нестабільності для сприяння інноваціям на кредитному ринку [2].

У дослідженні З. Луцишин та ін. (2019) розроблено рекомендації щодо запровадження на кредитному ринку в Україні таких інноваційних інструментів: кредитно-дефолтні свопи; індекс дефолту; синтетичне кредитне

зобов'язання; забезпечення боргових зобов'язань; структуровані продукти; забезпечені активи; ф'ючерси; форварди; біржові цінні папери; структуровані інструменти [3].

Д. Завадська (2018) досліджує роль банків у фінансуванні інноваційного розвитку в економіці та їх безпосередній зв'язок з кредитним ринком, разом з тим визначає рекомендовані підходи для посилення участі банків у фінансуванні інновацій на кредитному ринку [4]. Бітнер та В'язовий (2022) оцінюють взаємозв'язок між безготівковими операціями, прогресом на платіжному ринку та їхнім впливом на інновації кредитного ринку, також досліджуються потенційні шляхи удосконалення або стандартизації, що впливають на розвиток кредитного ринку [5].

А. Жаворонок та ін. (2022) проводить аналіз внеску кредитних послуг у підтримку стабільності банківської системи України, визначає шляхи впровадження інноваційних практик у кредитних послугах, які сприяють стабільності, та їхній потенційний вплив на інновації кредитного ринку [6]. В. П. Ільчук та ін. (2018) визначають, що банківські інновації є невід'ємною частиною та необхідністю розвитку кредитного ринку, які мають випереджати очікування клієнтів, впровадження банківських інновацій зменшить обсяг готівкових операцій, а як наслідок – тіньову економіку [7]. Отже, аналіз публікацій закордонних та вітчизняних вчених свідчить про доцільність аналізу розвитку інновацій на кредитному ринку в Україні.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Проте на сьогодні не вирішеними залишаються питання щодо оцінки доцільності впровадження інновацій, зокрема P2P кредитування, на кредитному ринку під час військової агресії РФ проти України.

Мета статті. Головною метою цього дослідження є аналіз сучасного стану кредитного ринку в Україні щодо визначення перспектив його інноваційного розвитку, зокрема напряму P2P кредитування.

Виклад основного матеріалу.

1. Динамічні тренди розвитку кредитного ринку в Україні. Кредитний ринок є ключовою складовою фінансового сектору країни, тому його розвиток відіграє вирішальну роль у відновленні фінансової стабільності економіки у повоєнний та післявоєнний період внаслідок російської воєнної агресії.

«Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року» [8] окреслює кілька ключових моментів щодо інноваційного розвитку кредитного ринку в Україні, зокрема:

1. *Технологічна інтеграція та цифровізація:* наголошується на використанні технологічних досягнень і цифровізації кредитного ринку для підвищення ефективності, доступності та прозорості фінансових послуг.

2. *Сприяння розвитку інноваційних фінансових продуктів і послуг:* заохочується розробка та впровадження інноваційних фінансових продуктів і послуг на кредитному ринку для задоволення мінливих потреб споживачів і підприємств.

3. *Підтримка фінансових ініціатив*: сприяє створенню сприятливого середовища для фінтех-компаній і стартапів для впровадження інновацій і співпраці з традиційними фінансовими установами, потенційно змінюючи ландшафт кредитного ринку.

4. *Покращення управління ризиками через інновації*: захищає інноваційні стратегії та інструменти управління ризиками на кредитному ринку для покращення оцінки ризиків, їх пом'якшення та загальної стійкості фінансових установ.

5. *Розширення доступу до кредитів через інновації*: розширення доступу до кредитів для незахищених верств населення та малих і середніх підприємств (МСБ) шляхом використання інноваційних підходів і технологій.

6. *Адаптація нормативно-правової бази*: визначається необхідність адаптації нормативно-правової бази для врахування інновацій на кредитному ринку, одночасно забезпечуючи захист споживачів, цілісність ринку та стабільність.

7. *Заохочення співпраці та партнерства*: сприяє співпраці між традиційними фінансовими установами, фінтех-компаніями та регуляторними органами для сприяння сприятливому середовищу для інновацій та розвитку кредитного ринку.

8. *Інвестиції в дослідження та розробки (НДДКР)*: підкреслюється важливість інвестицій в науково-дослідні ініціативи, спрямовані на сприяння інноваціям у пов'язаних із кредитуванням технологіях, послугах і ринкових практиках.

9. *Сприяння фінансовій доступності через інновації*: наголошується на використанні інновацій на кредитному ринку для підвищення фінансової доступності, забезпечуючи доступ до кредитних механізмів ширшому колу осіб і підприємств.

10. *Застосування передового досвіду та міжнародних стандартів*: заохочується узгодження практики та інновацій кредитного ринку з міжнародними стандартами та найкращими практиками для підвищення конкурентоспроможності та довіри у світовому фінансовому ландшафті.

Ці ключові моменти ілюструють стратегічні напрями, визначені у Стратегії для сприяння інноваціям на кредитному ринку як частину ширшої стратегії розвитку фінансового сектору в Україні до 2025 року.

На серпень 2023 року в Україні діють 65 банків, структура яких змінилася протягом 2022-2023 рр. внаслідок ескалації військових дій РФ на території України відповідно до законодавства про санкції, а також процедури ліквідації банків у зв'язку з їхньою неплатоспроможністю, зокрема АТ "Мегабанк" (ліквідація у II кварталі 2022 р.) [9]; АТ "БАНК СІЧ" (ліквідація у 3 кварталі 2022 р.) [10]; банк "Форвард" та "Айбокс банк" (ліквідація у I кварталі 2023 р.) [11]; Сенс Банк (законодавство про санкції у II кварталі 2023 р.) та банк "Конкорд" (ліквідація у II кварталі 2023 р.) [12].

Кредитна діяльність відіграє важливу роль у забезпеченні фінансової стабільності банківської системи та економіки країни загалом, зокрема підтримка ліквідності, підтримка розвитку реального сектору економіки шляхом фінансування різних проектів та підприємств, збереження стабільності банківської системи (контроль за кредитними ризиками та диверсифікація кредитного портфеля допомагають уникнути проблемних ситуацій і забезпечити стійкість системи в цілому), підвищення рівня доступу до фінансування. На рис. 1 розглянуто динаміку наданих кредитів за секторами економіки за період 2013-2022 рр.

Рис. 1. Кредити, надані резидентам у розрізі секторів економіки, млн грн (залишки коштів на кінець періоду)

Джерело: сформовано авторами на основі статистичної інформації НБУ [13].

Загальний рівень збільшення обсягу наданих кредитів на кінець 2022 року в порівнянні з аналогічним періодом 2013 року становить 10,6 %, що не є суттєвим показником, зважаючи на високий рівень інфляції 2022 року, що становила близько 26,6 % у середньому (грудень до грудня попереднього року) [14]. Щодо диверсифікації кредитів за секторами економіки, то обсяги наданих кредитів страховим корпораціям та пенсійним фондам (від 2013 до 2022 року значно зменшилися, з 523 млн грн у 2013 році до 20 млн у 2022 році). Сектор інших фінансових корпорацій також відзначається зниженням наданих кредитів від 18,8 млрд грн у 2013 році до 6,8 млрд у 2022 році.

Питома вага наданих кредитів центральним органам державного управління та регіональним/місцевим органам державного управління, а також державним нефінансовим корпораціям є незначною та в середньому за проаналізований період часу становила близько 0,55 % та динаміки зміни обсягів є також незначною за означений період часу. Інші нефінансові корпорації показують зменшення обсягів кредитування у період 2013-2017 рр., але з 2018 року стали зростати. Домашні господарства мають коливання, але загалом спостерігається певний зріст у наданні кредитів з 2019 року. Некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства показують варіативність, але загалом показують тенденцію до зростання протягом більшості років, зокрема з 2018 року.

Щодо структури кредитів наданих у розрізі строків погашення, то їх динаміка розглянута на рис. 2.

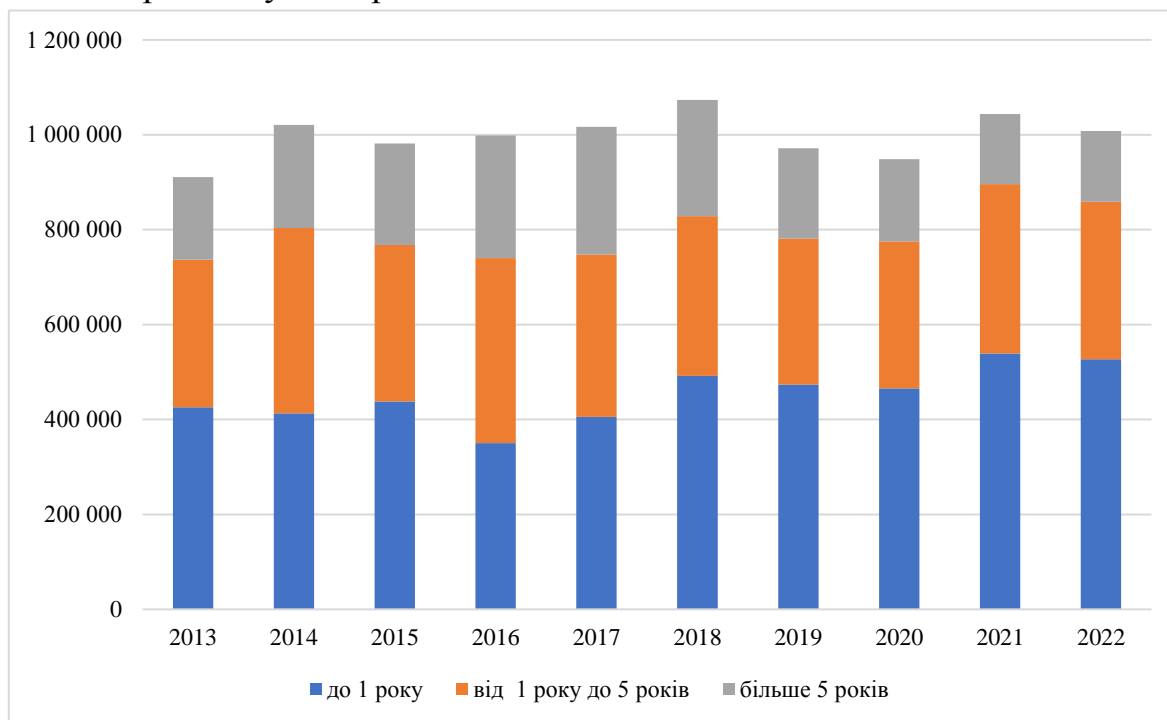

Рис. 2. Кредити, надані резидентам у розрізі строків погашення, млн грн (залишки коштів на кінець періоду)

Джерело: сформовано автором на основі статистичної інформації НБУ [13]

Динаміка короткострокових кредитів (до 1 року) характеризується коливанням темпів росту. У 2015 та 2016 роках відбулися помітні спади близько 20 % зменшення, але після цього відбувся певний підйом (в середньому 15 % збільшення) у 2017-2018 роках та знову незначний спад у 2019-2020 роках. Протягом останніх трьох років відбувається певне зростання (в середньому 6-7 %).

Щодо середньострокових кредитів (від 1 року до 5 років), то цей тип кредитування також показує коливання, але менш виразні порівняно з короткостроковими кредитами до 1 року. Загалом темп росту позначає періоди

зростання та зниження, проте в період 2019-2021 рр. спостерігається певний стабільне зростання в середньому 8 %, проте на кінець 2022 року є характерним зменшення на 8 %.

Довгострокові кредити (понад 5 років) характеризуються невеликим рівнем зростання у 2022 році на 0,2 %, що є нетиповим для коротко- та середньострокових типів кредитування.

Кредити, надані резидентам у розрізі видів валют, розглянуто на рис. 3.

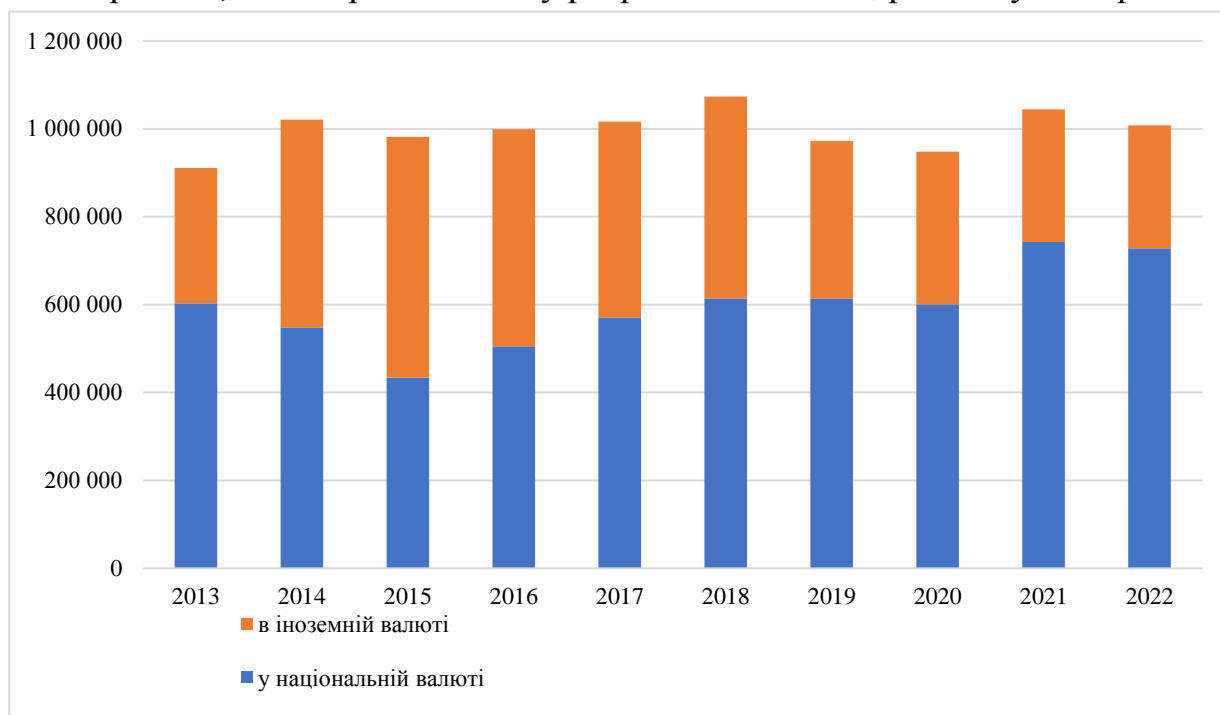

Рис. 3. Кредити, надані резидентам у розрізі видів валют, млн грн (залишки коштів на кінець періоду)

Джерело: сформовано автором на основі статистичної інформації НБУ [13].

Щодо кредитування у розрізі видів валют, то питома вага кредитування у національній валюті за аналізований період 2013-2022 рр. в середньому становить 60 % та протягом 2021-2022 рр. значно зросла до 70 %.

Спостерігається певна стабільність щодо кредитів у національній валюті протягом більшості років, з відносно невеликими змінами в рівнях надання кредитів. Однак їх обсяг рік до року зростав у 2016-2018 рр. у середньому на 12 % та у 2021 році – на 23 %, проте у 2022 році спостерігалось зменшення на 3 %.

Для кредитів в іноземній валюті спостерігається менша стабільність та зменшення загального обсягу кредитів у цій валюті протягом років. Відзначається значне зменшення кредитів у 2015 році, після чого обсяг поступово збільшувався, але залишався нижчим у порівнянні з кредитами в національній валюті. Однак потрібно враховувати, що кредити в іноземній валюті можуть бути більш чутливими до змін валютного курсу та економічних факторів.

Щодо диференціації кредитування за об'єктом надання, то на рис. 4 представлено динамічні тренди кредитування корпоративного сектору та домашніх господарств (окрім ФОПів) (рис. 4).

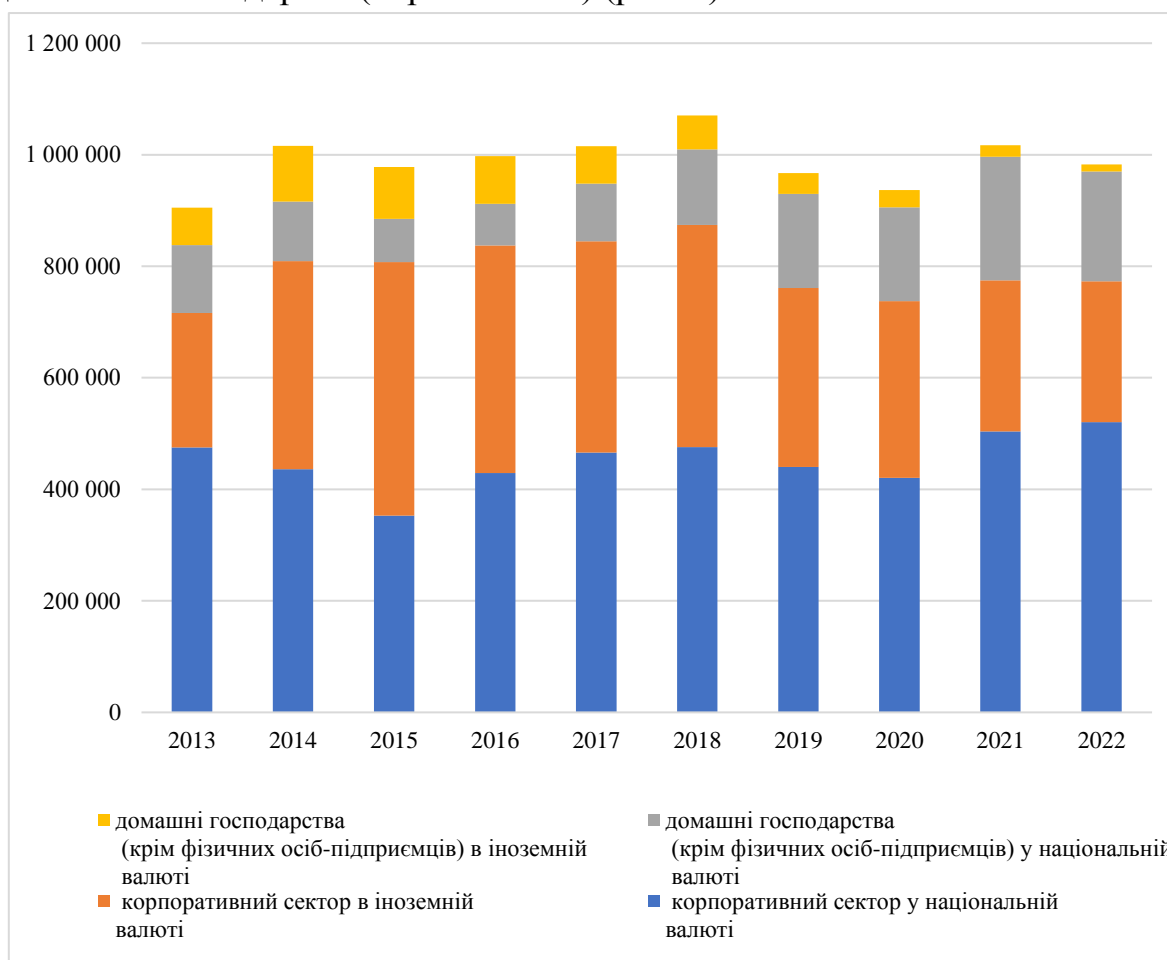

Рис. 4. Кредити, надані корпоративному сектору та домашнім господарствам у розрізі видів валют, млн грн (залишки коштів на кінець періоду)

Джерело: сформовано автором на основі статистичної інформації НБУ [13].

Згідно з рис. 4 можна означити такі основні тренди:

- *корпоративний сектор*: Обсяг кредитів у національній валюті показує тенденцію до незначного зростання протягом більшості років із невеликими коливаннями. Водночас кредити в іноземній валюті виявляють певну нестабільність, але загалом показують загальну тенденцію до зменшення;

- *домашні господарства (крім ФОП)*: у національній валюті, не зважаючи на те, що обсяг кредитів змінювався протягом аналізованого періоду, загальна тенденція вказує на зменшення з 2017 року. Щодо іноземної валюти, то обсяг кредитів ще більше зменшувався і простежується загальна тенденція до скорочення (зокрема, за 2022 рік, рівень зменшення скорочення до попереднього року становить майже 40 %).

Загалом корпоративний сектор у національній валюті показує стабільність з тенденцією до зростання, тоді як домашні господарства (крім ФОП) отримували менше кредитів у національній валюті та ще менше в іноземній валюті протягом більшості років.

Структура корпоративного сектору в залежності від розміру підприємства за показником наданих кредитів розглянуто на рис. 5.

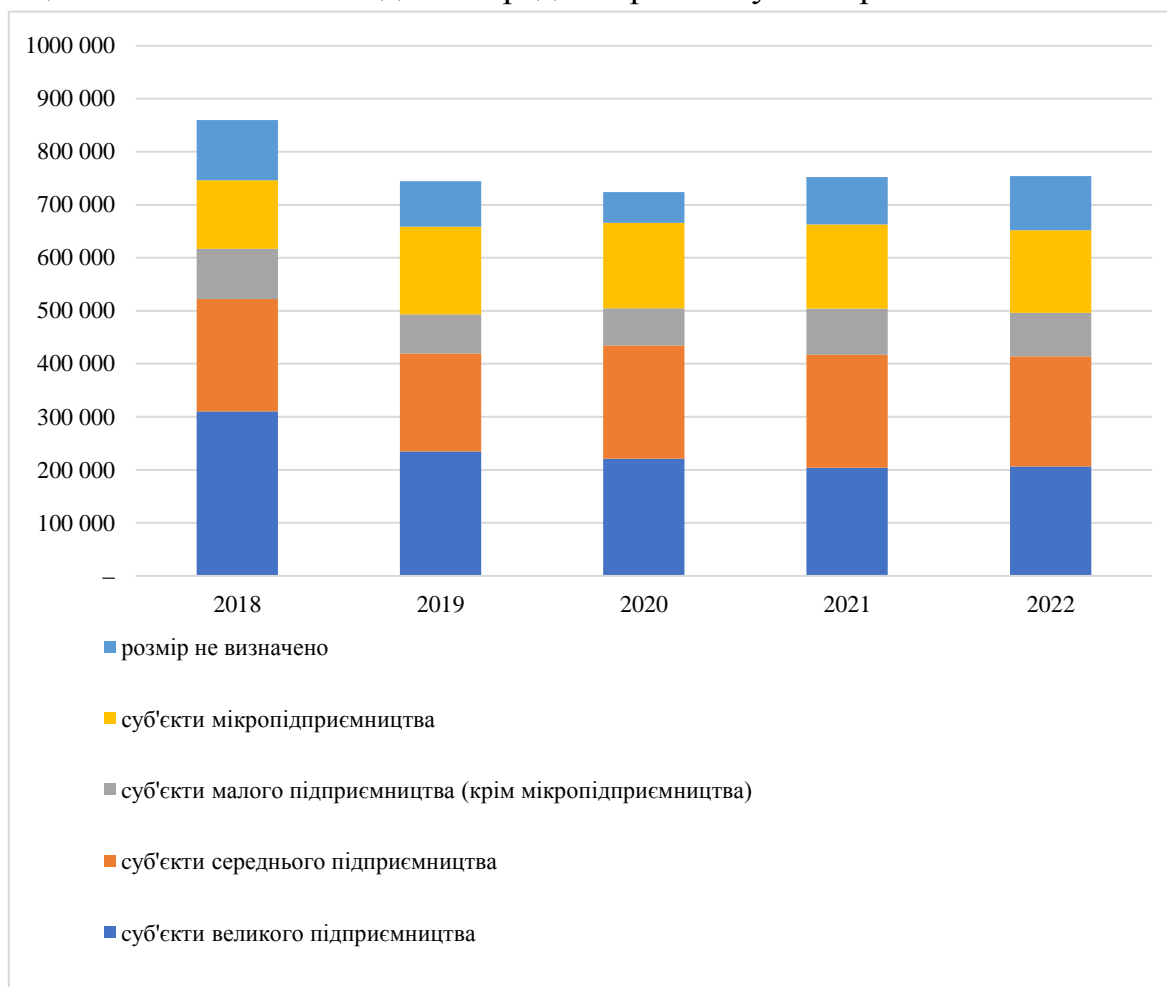

Рис. 5. Кредити, надані нефінансовим корпораціям за розміром суб'єкта господарювання, млн грн (залишки коштів на кінець періоду)

Джерело: сформовано автором на основі статистичної інформації НБУ [15].

Щодо тенденцій надання кредитів нефінансовим корпораціям за розміром суб'єкта господарювання можна визначити наступне:

- кредити надані суб'єктам великого підприємництва характеризуються незначним зменшенням з 2018 по 2022 рік, при цьому питома вага означених кредитів в середньому становить близько 30,5 : за період 2018-2022 рр.;

- кредити надані суб'єктам середнього підприємництва мають тенденцію до зменшення кількості кредитів з 2018 по 2019 рр., після чого спостерігається поступове зростання впродовж 2020-2021 рр. до значень близьких до початкового рівня 2018 року. Середня питома вага для даного типу кредитів за 2018-2022 рр. становить 27 %;

- для кредитів наданих суб'єктам малого підприємництва (крім мікропідприємництва) спостерігається тенденція до зменшення впродовж періоду 2019-2020 рр., але у 2021 р. темп приросту за такими кредитами становив 23,3 % у порівнянні з аналогічним показником 2020 р., що є позитивною тенденцією щодо кредитування малого бізнесу. Питома вага малого бізнесу у кредитах наданих нефінансовим корпораціям є незначною та в середньому становить 10 %;

- для кредитів наданих суб'єктам мікропідприємництва характерна тенденція щодо зростання (темп приросту 20 % у 2022 р. у порівнянні з аналогічним показником 2018 р.), при цьому середній темп приросту рік до року становить 5 % впродовж 2018-2022 рр., при цьому питома вага означеного сектору у загальному рівні кредитів наданих нефінансовим корпораціям в середньому становить близько 20 %;

- для суб'єктів господарювання, розмір яких не було визначено в залежності від рівня доходу, також спостерігається зниження рівня наданих кредитів з 2018 по 2021 рік, але у 2022 році відбулося зростання на 14 % у порівнянні з аналогічним показником 2021 року.

Загальний тренд показує зниження рівня наданих кредитів нефінансовим корпораціям незалежно від розміру суб'єкта господарювання від 2018 до 2022 рр.

Застосування інновацій на кредитному ринку України відіграє важливу роль у покращенні фінансової системи, сприяє економічному зростанню та підвищенню якості життя громадян. Україна має можливість використовувати P2P кредитування як один із засобів покращення фінансової системи країни, але при цьому важливо розвивати відповідне регулювання та контроль за цим сектором, щоб забезпечити його стабільність та довіру учасників ринку, тому наступний підрозділ дослідження присвячений розвитку P2P кредитування на кредитному ринку України.

2. P2P кредитування як інновація на ринку кредитних послуг

P2P (peer-to-peer) кредитування грає важливу роль в інноваційному розвитку кредитного ринку в Україні з кількох причин:

1. *Доступність фінансування:* P2P кредитування надає можливість фінансування для тих, хто може бути відхилений банками через різноманітні причини, такі як недостатній кредитний рейтинг або відсутність кредитної історії.

2. *Інноваційність та ефективність:* P2P платформи забезпечують інноваційні технології та процеси, що дозволяють знизити витрати на обробку кредитів, швидше приймати рішення та забезпечувати вигідніші умови для позичальників і інвесторів.

3. *Розвиток фінтех-екосистеми:* Розвиток P2P кредитування сприяє формуванню фінтех-екосистеми в Україні, створюючи конкуренцію та сприяючи впровадженню новаторських фінансових послуг.

4. *Підтримка малих бізнесів та стартапів*: P2P платформи можуть стати джерелом фінансування для малих бізнесів і стартапів, що допомагає їм розвиватися та зростати в умовах обмеженого доступу до традиційного банківського кредитування.

5. *Стимулювання інноваційних фінансових практик*: Розвиток P2P кредитування може стимулювати інноваційні фінансові практики, спрямовані на покращення споживчих кредитів, мікрокредитування та інвестицій.

6. *Підвищення фінансової включеності*: P2P кредитування сприяє підвищенню фінансової включеності, надаючи можливість отримання кредитів тим, хто раніше не мав доступу до традиційних фінансових послуг.

Отже, P2P кредитування в Україні має потенціал стати важливим інструментом для стимулювання інноваційного розвитку кредитного ринку, підтримки підприємництва та покращення фінансової включеності населення.

В економічній літературі, присвяченій перспективам інноваційного розвитку кредитного ринку в Україні, розглядаються різноманітні аспекти розвитку P2P кредитування, зокрема Лаврик А. (2016) досліджує появу P2P-кредитування та його потенціал для доповнення традиційних банківських систем. У статті обговорюється, як P2P-кредитування можна розглядати як альтернативний механізм традиційному банківському кредитуванню в Україні через P2P платформи та його вплив на розвиток фінансового сектору [16]. А. Жаворонок (2021) аналізує сучасні тенденції та шляхи розвитку P2P кредитування в Україні, висвітлює сучасні трансформації та аспекти управління на кредитному ринку [17]. О. Заруцька та А. Синюк (2017) представляє порівняльний аналіз міжнародної практики та вітчизняного досвіду платформ P2P кредитування, висвітлюючи виклики та перспективи в українському контексті [18].

Гончаренко А. (2020) фокусується на оцінці конкурентного ландшафту на ринку P2P-кредитування в Україні, висвітлюючи основні проблеми та перспективи розвитку, які існують у цьому секторі в Україні [19]. М. Дубина., А. Жаворонок та Д. Савчук (2019) представляє комплексний аналіз світового досвіду P2P-кредитування з огляду на пірингові практики, аналізуючи тенденції та розробки, які можна застосувати або адаптувати в українському контексті [20]. У дослідницькій статті Я. А. Хабер, І. Д'яконова, А. Мільчакова (2018) надається оцінка фінтех-ринку в Україні, включно з сектором P2P кредитування, в контексті розвитку світових фінансово-банківських систем [21].

І. Кузьмук, І. Губатюк (2018) досліджують міжнародний досвід створення регуляторних механізмів для P2P кредитування, надаючи ідеї, які можуть бути актуальними для формування нормативно-правової бази в Україні [22]. О. Петрівський (2017) визначає перспективи розвитку P2P кредитування в Україні, зосереджуючись на інфраструктурі ринку та потенційних можливостях зростання [23].

О. Демченко (2017) розглядає P2P-кредитування як інноваційний продукт на ринку фінансових послуг, аналізуючи його потенційний вплив і роль у забезпеченні інноваційного розвитку фінансового сектору [24]. О. Стойко

(2020) розглядає перспективи розвитку фінтех- та банківського бізнесу в Україні, надаючи огляд ролі P2P-кредитування в цьому секторі альтернативного фінансування, що розвивається в Україні [25].

Проведений аналіз наявних досліджень надає змогу зрозуміти розвиток, проблеми, регуляторні аспекти та майбутні перспективи P2P-кредитування в Україні, пропонуючи всебічне розуміння цього сектору, що розвивається, на фінансовому ринку країни.

На основі розглянутих джерел можна виділити кілька ключових аспектів щодо перспектив розвитку P2P кредитування в Україні:

1. *Альтернатива банківському кредитуванню*: дослідження вказують на P2P кредитування як альтернативу банківському кредитуванню, зокрема для позичальників, які можуть знайти більш вигідні та менш бюрократичні умови отримання кредиту.

2. *Регуляторна підтримка*: розвиток P2P кредитування потребує підтримки від регуляторних органів для створення правильного регулюючого середовища, яке б сприяло розвитку цього сектору, забезпечивши захист інвесторів та позичальників.

3. *Технологічний прогрес*: використання технологій, таких як блокчейн і штучний інтелект, може сприяти розвитку P2P кредитування, полегшуючи процеси перевірки платоспроможності позичальників та забезпечення безпеки транзакцій.

4. *Збільшення довіри*: важливе значення має збільшення довіри до платформ P2P кредитування через впровадження найкращих практик щодо захисту даних, прозорості угод та відкритості діяльності платформ.

5. *Підвищення участі*: розвиток P2P кредитування вимагає залучення нових учасників, які могли б бути як позичальниками, так і інвесторами, щоб розвивати ринок та створювати конкуренцію.

6. *Міжнародний досвід*: використання світового досвіду у розвитку P2P кредитування може допомогти Україні визначити найкращі практики та застосувати їх для підвищення ефективності та стабільності цього сектору.

Отже, розвиток P2P кредитування в Україні може бути сприятливим за умови належного регулювання, використання передових технологій та залучення учасників ринку, що сприятиме збільшенню конкуренції та розширенню можливостей для споживачів та підприємців.

P2P кредитування можна розглядати як альтернативу банківському кредитуванню в Україні, основні позитивні аспекти й перспективи цієї інновації можуть бути визначені наступним чином:

1. *Альтернатива банківському сектору*: P2P кредитування пропонує новий механізм отримання фінансування, обійшовши традиційні банки. Це відкриває можливості для позичальників і інвесторів отримувати/надавати фінансування за меншими витратами і швидше, у порівнянні з банківським кредитуванням.

2. *Зменшення бюрократії*: розглядаються переваги у зниженні бюрократичних процедур і скороченні часу на вирішення питань про отримання кредиту. Відсутність складних процедур, що зазвичай пов'язані з банківськими кредитами, може спонукати користувачів до P2P платформ.

3. *Прозорість та безпека*: виділяється важливість прозорості та безпеки в P2P кредитуванні. Автор зазначає на необхідність визначення інформаційних прозорих процесів для створення довіри в роботі платформ.

4. *Потенційний розвиток ринку*: підкреслюється можливість розвитку P2P кредитування у вигляді додаткового джерела фінансування для підприємств та приватних осіб. Він сприймає його як спосіб створення конкуренції у фінансовому секторі та посилення фінансової відкритості.

5. *Ризики*: потенційні ризики P2P кредитування, такі як ризик неповернення коштів, потреба в ефективному кредитному скорингу та захист особистих даних.

Водночас важливо враховувати потенційні ризики P2P кредитування, такі як ризик неплатоспроможності позичальників, безпека та регулювання цього виду кредитування для забезпечення його стабільності та надійності.

Висновки і пропозиції. Український ринок кредитних послуг у період військового конфлікту переживає складні випробування, викликані воєнними подіями та геополітичною нестабільністю. У цей важкий період економічних та соціальних турбуленцій, ринок кредитних послуг перебуває під значним тиском через наступні ключові аспекти: збільшення кредитних ризиків та обмеження доступу до фінансових ресурсів, зниження ліквідності фінансових установ; підвищений попит на фінансову підтримку та ін.

Розвиток ринку кредитних послуг потребує виваженості, інновацій та ретельного аналізу, а також підтримки з боку держави та фінансових регуляторів для подолання труднощів та відновлення стабільності у фінансовій системі країни.

Отже, кредитна діяльність має велике значення для фінансової стабільності банківської системи, оскільки вона дозволяє розвивати економіку, забезпечувати доступ до фінансування та управляти ризиками, що допомагає уникнути криз та забезпечити стійкість фінансової системи.

Основні перспективи розвитку P2P кредитування в Україні можна звести до кількох ключових аспектів, виявлених у дослідженнях:

1. *Стан інновацій*: P2P кредитування розглядається як інноваційна альтернатива банківському кредитуванню. Дослідження вказують на перспективи цього нового формату кредитування, зокрема в контексті уникнення банківської бюрократії та швидкого доступу до фінансових ресурсів для користувачів.

2. *Регуляторні аспекти*: важливе значення має регулювання P2P кредитування для забезпечення його стабільності та надійності для учасників ринку. Деякі дослідження зосереджуються на зарубіжному досвіді регулювання P2P кредитування та його потенційних переваг для розвитку цього сегменту українського фінансового ринку.

3. *Підвищення довіри*: дослідники розглядають важливість підвищення довіри між учасниками P2P кредитування для стимулювання подальшого розвитку цього ринку. Впровадження ефективних систем перевірки, захисту особистих даних та визначення правил угод - ключові питання для покращення довіри до цього виду кредитування.

4. *Технологічні та інноваційні аспекти*: врахування світового досвіду розвитку P2P кредитування дозволяє пристосувати найкращі практики до умов українського ринку. Технологічні інновації та використання різних платформ для сприяння P2P кредитуванню можуть стати ключовими в розвитку цього ринку.

5. *Подальший розвиток*: з урахуванням світового досвіду та внутрішніх потреб українського ринку, P2P кредитування має потенціал для подальшого розвитку. Створення сприятливого середовища, зокрема через відповідне законодавство та підтримку з боку держави, може сприяти збільшенню популярності цього виду фінансових послуг серед українських споживачів та підприємців.

Ці аспекти становлять основу для розуміння перспектив розвитку P2P кредитування в Україні як інноваційної фінансової послуги та можуть служити основою для подальшого вдосконалення цього сектору на фінансовому ринку України.

Список використаних джерел

1. Berzhanir I. Financial Market of Ukraine: Structure and Development Trends / I. Berzhanir // Three Seas Economic Journal. – 2022. – Vol. 3(1). – Pp. 21-27. DOI: <https://doi.org/10.30525/2661-5150/2022-1-3>.
2. Development of the credit market of Ukraine under macroeconomic instability / M. Dubyna, O. Popelo, A. Zhavoronok, I. Lopashchuk, M. Fedyshyn // Public and Municipal Finance. – 2023. – Vol. 12(1). – Pp. 33-47. doi:10.21511/pmf.12(1).2023.04.
3. Development of innovative instruments in the financial market of Ukraine [Electronic resource] / Z. Lutsyshyn, Yu. Klavkiv, T. Kucher, V. Svirskiy // Revista ESPACIOS. – 2019. – Vol. 40 (No 28). – Accessed mode: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/35340/1/innov%20financ%20instr.pdf>
4. Zavadzka D. Determining the Role of Banks in the Financing of Innovative Development Processes of the Economy / D. Zavadzka // Baltic Journal of Economic Studies. – 2018. – Vol. 4, No. 3. – Pp. 68-73. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-3-68-73>.
5. Bitner I. Determination of Prospective Directions for Improvement of Cashless Calculations and their Standardization for the Ukrainian Payments Market / I. Bitner, S. Viazovyi // Financial and Credit Systems: Prospects for Development. – 2022. – Vol. 1(4). – Pp. 63-70. DOI: <https://doi.org/10.26565/2786-4995-2022-1-06>.
6. The Role of the Credit Services Market in Ensuring Stability of the Banking System / A. Zhavoronok, R. Shchur, Yu. Zhezherun, I. Sadchykova, N. Viadrova, L. Tychkovska // International Journal of Safety and Security Engineering. – 2022. – Vol. 12, No. 6. – Pp. 667-679. DOI: <https://doi.org/10.18280/ijss.120602>.
7. Ilchuk P. Bank innovative development in Ukraine: modern tendencies and perspectives / P. Ilchuk, O. Kots, Y. Vorobei // International Journal of New Economics and Social Sciences. – 2018. – № 8(2). – Pp. 209–220. DOI: 10.5604/01.3001.0012.9938.

8. Strategy of Ukrainian Financial Sector Development until 2025 / Ministry of Finance of Ukraine, NBU [Electronic resource]. – Accessed mode: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_FS_2025_eng.pdf.

9. Огляд банківського сектору. НБУ, серпень 2022 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2022-08.pdf?v=5.

10. Огляд банківського сектору. НБУ, листопад 2022 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2022-11.pdf?v=5.

11. Огляд банківського сектору. НБУ, травень 2023 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2023-05.pdf?v=4.

12. Огляд банківського сектору. НБУ, серпень 2023 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2023-08.pdf?v=5.

13. Кредити, надані депозитними корпораціями (крім Національного банку України). Статистика фінансового сектору. НБУ [Електронний ресурс]. – Вересень, 2023. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial>.

14. Індекси споживчих цін. Макроекономічні показники. Статистика. НБУ [Електронний ресурс]. – 2022. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/macro-indicators#4>.

15. Кредити МСП. Статистика фінансового сектору. НБУ [Електронний ресурс]. – Жовтень 2023. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial>.

16. Lavryk A. P2P lending as an alternative to bank lending in Ukraine / A. Lavryk // Banks and Bank Systems. – 2016. – № 11(4). – Pp. 20-30. DOI: 10.21511/bbs.11(4).2016.02.

17. Жаворонок А. В. Напрями розвитку пірингового кредитування в Україні / А. В. Жаворонок // Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. – 2021. – № 1. – С. 21-29. DOI: 10.12345/pmt-issue1-2021-6.

18. Заруцька О. П. Міжнародний досвід та вітчизняна практика розвитку платформ P2P-кредитування: проблеми та перспективи [Електронний ресурс] / О. П. Заруцька, А. О. Синюк // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». – 2017. – Вип. 11(1). – С. 118-123. – Режим доступу: <https://shorturl.at/kqvzW>.

19. Гончаренко А. Оцінка конкурентного середовища на ринку P2P-кредитування [Електронний ресурс] / А. Гончаренко // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. – 2020. – № 1-2 (274-275). – С. 93-104. – Режим доступу: <http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2020/274-275/pdf/93-104.pdf>.

20. Дубина М. В. Світовий досвід розвитку пірингового (P2P) кредитування [Електронний ресурс] / М. В. Дубина, А. В. Жаворонок, Д. Г. Савчук // Причорноморські економічні студії. – 2019. – Вип. 45. – С. 145-151. – Режим доступу: http://bses.in.ua/journals/2019/45_2019/29.pdf.

21. Haber J. A. Estimation of fintech market in Ukraine in terms of global development of financial and banking systems / J. A. Haber, I. D'yakonova, A. Milchakova // Public and Municipal Finance. – 2018. – Vol. 7(2). – Pp. 14-23. doi:10.21511/pmf.07(2).2018.02.

22. Кузьмук І. Я. Зарубіжний досвід формування регуляторного механізму peer-to-peer (P2P) кредитування [Електронний ресурс] / І. Я. Кузьмук, І. В. Губатюк // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2018. – Вип. 19, ч. 2. – С. 62-65. – Режим доступу: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/19_2_2018ua/15.pdf.

23. Петрівський О. О. Перспективи розвитку пірингового кредитування в Україні [Електронний ресурс] / О. О. Петрівський // Інфраструктура ринку. – 2017. – Вип. 7. – С. 316-321.. – Режим доступу: http://www.market-infr.od.ua/journals/2017/7_2017_ukr/55.pdf.

24. Демченко О. П. Peer-to-peer-кредитування як інноваційний продукт на ринку фінансових послуг [Електронний ресурс] / О. П. Демченко // Приазовський економічний вісник. – 2017. – Вип. 4(04). – С. 80-85. – Режим доступу: http://rev.kpu.zp.ua/journals/2017/4_04_uk/17.pdf.

25. Стойко О. Я. Перспективи розвитку фінтех- і банківського бізнесу в Україні [Електронний ресурс] / О. Я. Стойко // Проблеми економіки. – 2020. – № 2 (44). – С. 356–364. – Режим доступу: <http://ir.znau.edu.ua/handle/123456789/12537>.

References

1. Berzhanir, I. (2022). Financial Market of Ukraine: Structure and Development Trends. *Three Seas Economic Journal*, 3(1), 21-27. <https://doi.org/10.30525/2661-5150/2022-1-3>.

2. Dubyna, M., Popelo, O., Zhavoronok, A., Lopashchuk, I., & Fedyshyn, M. (2023). Development of the credit market of Ukraine under macroeconomic instability. *Public and Municipal Finance*, 12(1), 33-47. doi:10.21511/pmf.12(1).2023.04.

3. Lutsyshyn, Z., Klapkiv, Yu., Kucher, T., & Svirskyi, V. (2019). Development of innovative instruments in the financial market of Ukraine. *Revista ESPACIOS*, 40(28), <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/35340/1/innov%20financ%20instr.pdf>.

4. Zavadzka D. (2018) Determining the Role of Banks in the Financing of Innovative Development Processes of the Economy. *Baltic Journal of Economic Studies*, 4(3), 68-73. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-3-68-73>.

5. Bitner, I., & Viazovyi, S. (2022). Determination of Prospective Directions for Improvement of Cashless Calculations and their Standardization for the Ukrainian Payments Market. *Financial and Credit Systems: Prospects for Development*, 1(4), 63-70. <https://doi.org/10.26565/2786-4995-2022-1-06>

6. Zhavoronok, A., Shchur, R., Zhezherun, Yu., Sadchykova, I., Viadrova, N., Tychkovska, L. (2022). The Role of the Credit Services Market in Ensuring Stability of the Banking System. *International Journal of Safety and Security Engineering*, 12(6), 667-679. <https://doi.org/10.18280/ijssse.120602>.

7. Ilchuk, P., Kots, O., & Vorobei, Y. (2018). Bank innovative development in Ukraine: modern tendencies and perspectives. *International Journal of New Economics and Social Sciences*, (8(2)), 209–220. DOI: 10.5604/01.3001.0012.9938.

8. Ministry of Finance of Ukraine. (n.d.). Strategy of Ukrainian Financial Sector Development until 2025. NBU. https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_FS_2025_eng.pdf.

9. Ohlyad bankivskoho sektoru. NBU [Overview of the banking sector. NBU]. (2022). https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2022-08.pdf?v=5.

10. Ohlyad bankivskoho sektoru. NBU [Overview of the banking sector. NBU]. (2022). https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2022-11.pdf?v=5.

11. Ohlyad bankivskoho sektoru. NBU [Overview of the banking sector. NBU]. (2023). https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2023-05.pdf?v=4.

12. Ohlyad bankivskoho sektoru. NBU [Overview of the banking sector. NBU]. (2023). https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2023-08.pdf?v=5.

13. Kredyty, nadani depozytnymy korporatsiyamy (krім Natsionalnoho banku Ukrayiny) [Loans granted by deposit corporations (except for the National Bank of Ukraine)]. (2023). *Statystyka finansovoho sektoru. NBU – Statistics of the financial sector. NBU*. <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial>.

14. Indeksy spozhyvchych tsin. Makroekonomichni pokaznyky [Consumer price indices. Macroeconomic indicators]. (2022). *Statystyka. NBU – Statistics. NBU*. <https://bank.gov.ua/ua/statistic/macro-indicators#4>.

15. Kredyty MSP [SME loans]. (2023). *Statystyka finansovoho sektoru. NBU – Statistics of the financial sector. NBU*. <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial>.
16. Lavryk, A. (2016). P2P lending as an alternative to bank lending in Ukraine. *Banks and Bank Systems*, 11(4), 20-30. DOI: 10.21511/bbs.11(4).2016.02.
17. Zhavoronok, A.V. (2021). Napryamy rozvytku piringovogo kredytuvannya v Ukrayini [Directions of development of peer-to-peer lending in Ukraine]. *Problemy suchasnykh transformatsiy. Seriya: ekonomika ta upravlinnya – Problems of modern transformations. Series: Economics and Management*, (1), 21-29. DOI: 10.12345/pmt-issue1-2021-6.
18. Zarutska, O.P., Sinyuk, A.O. (2017). Mizhnarodnyy dosvid ta vitchyznyana praktyka rozvytku platform R2R-kredytuvannya: problemy ta perspektyvy [International experience and domestic practice of P2P lending platform development: problems and prospects]. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu. Seriya «Ekonomika» – Bulletin of the Dnipropetrovsk University. "Economy" series*, 11(1), 118-123. <https://shorturl.at/kqvzW>.
19. Honcharenko, A. (2020). Otsinka konkurentnoho seredovyscha na rynku R2R-kredytuvannya [Assessment of the competitive environment in the P2P lending market]. *Naukovyy visnyk Odeskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu – Scientific Bulletin of the Odesa National Economic University*, (1-2(274-275)), 93-104. <http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2020/274-275/pdf/93-104.pdf>.
20. Dubina, M.V., Zhavoronok, A.V., Savchuk, D.H. (2019). Svitovyy dosvid rozvytku piringovoho (R2R) kredytuvannya [World experience in the development of peer-to-peer (P2P) lending]. *Prychornomorski ekonomichni studiyi – Black Sea Economic Studies*, 45, 145-151. http://bses.in.ua/journals/2019/45_2019/29.pdf.
21. Haber, J. A., D'yakonova, I., Milchakova, A. (2018). Estimation of fintech market in Ukraine in terms of global development of financial and banking systems [Estimation of fintech market in Ukraine in terms of global development of financial and banking systems]. *Public and Municipal Finance – Public and Municipal Finance*, 7(2), 14-23. doi:10.21511/pmf.07(2).2018.02.
22. Kuzmuk, I.Ya., Hubatyuk, I.V. (2018). Zarubizhnyy dosvid formuvannya rehulyatornoho mekhanizmu peer-to-peer (P2P) kredytuvannya [Foreign experience in the formation of a regulatory mechanism of peer-to-peer (P2P) lending]. *Naukovyy visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo – Scientific Bulletin of the Uzhgorod National University. Series: International economic relations and world economy*, 19(2), 62–65. http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/19_2_2018ua/15.pdf.
23. Petrivskyy, O.O. (2017). Perspektyvy rozvytku piringovogo kredytuvannya v Ukraini [Prospects for the development of peer-to-peer lending in Ukraine]. *Infrastruktura rynku – Market infrastructure*, 7, 316-321. http://www.market-infr.od.ua/journals/2017/7_2017_ukr/55.pdf.
24. Demchenko, O.P. (2017). Peer-to-peer-kredytuvannya yak innovatsiyyny produkt na rynku finansovykh posluh [Peer-to-peer lending as an innovative product on the market of financial services]. *Priazovskyy ekonomichnyy visnyk – Pryazovsky Economic Bulletin*, 4(04), 80-85. http://pev.kpu.zp.ua/journals/2017/4_04_uk/17.pdf.
25. Stoyko, O.Ya. (2020). Perspektyvy rozvytku fintech- i bankivskoho biznesu v Ukrayini [Prospects for the development of fintech and banking business in Ukraine]. *Problemy ekonomiki – Problems of economy*, (2(44)), 356–364. <http://ir.znau.edu.ua/handle/123456789/12537>.

Отримано 24.11.2023

UDC 336.71

Alla Ivashchenko

Doctor of Economics, Professor of Corporate Finance and Controlling Department Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman (Kyiv, Ukraine)
e-mail: alla.ivashchenko@kneu.edu.ua. **ORCID:** <https://orcid.org/0000-0002-4599-7137>
Scopus Author ID: [57194156942](https://orcid.org/0000-0002-4599-7137). **Researcher ID:** [J-1444-2018](https://orcid.org/0000-0002-4599-7137)

Olena Gonta

Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Tourism Chernihiv Polytechnic National University (Chernihiv, Ukraine)
E-mail: e.gonta@ukr.net. **ORCID:** <http://orcid.org/0000-0001-6434-357X>
ResearcherID: [A-9502-2017](https://orcid.org/0000-0001-6434-357X)

DEVELOPMENT OF INNOVATIONS IN THE CREDIT SERVICES MARKET OF UKRAINE IN THE SYSTEM OF THE NATIONAL ECONOMY

The main goal of this study is to analyze the current state of the credit market in Ukraine in terms of determining the prospects for its innovative development, in particular, the direction of P2P lending. The article analyzes dynamic trends in the development of Ukraine's credit market, specifically loans provided to residents across economic sectors, currency types, and repayment periods. It delves into corporate sector and household loans, along with loans granted to non-financial corporations, noting a significant reduction throughout 2022 due to the impact of military aggression on the credit market's evolution. Key aspects of the Financial Sector Development Strategy until 2025 are explored.

Focusing on contemporary tendencies, the paper studies innovative approaches to providing credit services, notably the P2P lending system, a pivotal element in addressing societal financial needs. Additionally, the research encompasses perspectives and opportunities for implementing P2P lending within the Ukrainian credit market, including its influence on creating new opportunities for borrowers and investors. Moreover, the introduction of P2P lending in Ukraine not only expands borrowing options but also opens up new investment prospects for individuals seeking returns on their capital. It enables lenders to diversify their investment portfolios while empowering borrowers with access to funds that might have been challenging to secure through conventional channels.

By analyzing these facets, the article presents insights into the future development of Ukraine's credit services market, considering innovative approaches and their potential impact on the country's financial system. P2P credit emerges as a transformative innovation, heralding a new era of accessibility and flexibility in Ukraine's credit market. Its potential impact on empowering both borrowers and lenders signifies a positive step towards a more diversified and inclusive financial future for the country.

Keywords: credit services market, credit, innovations, P2P lending, peer-to-peer lending

Fig.: 5. References: 25.